

DOI: 10.33270/01232502.130
УДК 342.1

Правопорядок як мета і результат правового регулювання в умовах воєнного стану

НАЗАРЕНКО Ольга*

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8496-9940>;

ХАРЧЕНКО Наталія

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7356-7903>

Анотація. Відповідно до положень Конституції України, Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права та свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Водночас кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності. Таким чином, держава утворює баланс між утвердженням прав і свобод людини та громадянина й дотриманням ними законів України та інших нормативно-правових актів, що своєю чергою формує порядок. Порядок полягає в тому, що будь-який суб'єкт суспільних відносин у кожній сфері життєдіяльності неухильно дотримується усіх приписів законодавчих й інших нормативних актів з метою їх непорушення. У випадку порушення умисно чи з необережності правил поведінки, передбачених у конкретній правовій нормі чинного законодавства України, до такого суб'єкта правовідносин застосовують державний примус у виді юридичної відповідальності (кримінальної, адміністративної, цивільної, дисциплінарної тощо), що також є складовою порядку. Проте в умовах війни росії проти України правове регулювання та організаційне забезпечення порядку в певних випадках не є ефективним, що потребує нагального вирішення. Метою статті є дослідження питань порядку як мети та результату правового регулювання суспільних відносин, а також формулювання на науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення національного законодавства та правозастосовної діяльності у сфері забезпечення порядку. Методологічну основу дослідження становить сукупність методів наукового пізнання як загальнонаукових, так і спеціальних загальноприйнятих в юридичній науці методів пізнання правових явищ. Серед таких методів – діалектичний, системний, формально-юридичний, індукції, дедукції, логічного аналізу, синтезу, узагальнення, аналіз результатів. У дослідженні вперше в Україні проаналізовано проблемні питання порядку в умовах воєнного стану та відсічі збройній агресії росії, що дає можливість удосконалити правові та організаційні засади забезпечення порядку в нашій державі. За результатами здійсненого дослідження виокремлено проблемні питання, пов'язані із правовим регулюванням та фактичним забезпеченням порядку в Україні в умовах воєнного стану відсічі збройній агресії росії. Висвітлення проблемних питань регулювання та забезпечення порядку в умовах воєнного стану дає змогу законодавцю та правозастосовним органам ефективно реагувати на них і вжити всіх заходів для їх урегулювання

Ключові слова: верховенство права; правило поведінки, війна; законність; порядок; держава

Історія статті:

Отримано: 20.01.2023
Переглянуто: 21.03.2023
Прийнято: 19.04.2023

Рекомендоване посилання:

Назаренко О., Харченко Н. Правопорядок як мета і результат правового регулювання в умовах воєнного стану. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 1 (25). С. 130–140. doi: 10.33270/01232502.130.

*Відповідальний автор

© Назаренко О., Харченко Н., 2023

Вступ

Держава здійснює правове регулювання суспільних відносин з метою підтримання правопорядку (дотримання всіма суб'єктами правовідносин приписів законів), а належне виконання суб'єктами правовідносин правових норм і їх непорушення є результатом такого регулювання та власне правопорядком (Cherniei et al., 2021).

24 лютого 2022 року Законом України № 2102-ІХ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»¹ було введено воєнний стан в Україні¹. Крім того, зазначеним Указом передбачено можливість обмеження конституційних права і свобод людини та громадянина, передбачених ст. 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також введення тимчасових обмежень прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану². Органами державної влади України було запроваджено комендантську годину; встановлено особливий режим в'їзду і виїзду, обмежено свободу пересування, а також рух транспортних засобів; дозволено перевіряти документи в осіб, а в разі потреби – проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України, тощо.

Попри те, що в Україні тривають воєнні дії (Yurikov, 2022), а зазначені вище заходи спрямовані на забезпечення національної безпеки, існують певні категорії осіб, які необґрунтовано висловлюють своє невдоволення діями органів державної влади, що негативно впливає на стан правопорядку (Yurikov, 2023). У зв'язку з цим, постає потреба в аналізі стану правопорядку в Україні, виявленні його проблемних питань та формулюванні пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин або організації забезпечення правопорядку.

Матеріали та методи

Під час дослідження проблемних питань, пов'язаних з правопорядком, було опрацьовано наукові праці вчених з окресленої тематики. Зокрема, питання правопорядку досліджено в таких працях: О. І. Безпалова «Особливості та проблеми забезпечення правопорядку в сучасних

демократичних країнах» (2006), А. Ф. Крижанівський «Сучасний правопорядок: доктринальне і прикладне бачення у вітчизняній юриспруденції» (2008), Т. Ю. Кирилюк «Правопорядок у суспільстві як результат правомірної поведінки» (2009), А. Ф. Крижановський «Правовий порядок суверенної України: становлення та тенденції розвитку (загальнотеоретичне дослідження)» (2009), К. Б. Попович «Теоретико-правовий аспект сучасного значення правопорядку» (2012), П. І. Хамула «Особливості забезпечення охорони правопорядку в Україні» (2015), О. В. Кривов'яз «Шляхи забезпечення правопорядку в сучасній Україні» (2016), Т. С. Подорожна «Правовий порядок: теоретико-методологічні засади конституціоналізації» (2017), М. В. Ковалів, В. С. Боровікова «Охорона правопорядку як одне із завдань діяльності поліції» (2018), О. О. Пучков «Поняття та ознаки сучасного правопорядку у сфері національної безпеки» (2018), В. М. Коломієць «Забезпечення правопорядку в Збройних Силах України: адміністративно-правові аспекти» (2020), О. В. Крижановська «Співвідношення функцій та елементів інфраструктури правопорядку за сучасних умов формування правового суспільства» (2020), О. С. Передерій «Правопорядок Європейського Союзу: сутнісні особливості та вплив на трансформацію правопорядку України» (2021), В. І. Татарінов «Приватне право та напрямки його впливу на сучасний національний правопорядок» (2021).

Для глибокого та повного дослідження правопорядку як мети й результату правового регулювання в умовах воєнного стану доцільно використовувати сукупність загальнонаукових і спеціальних загальноприйнятих у юридичній науці методів пізнання правових явищ (Cherniei et al., 2021). Серед таких методів – діалектичний, системний, формально-юридичний, індукції, дедукції, логічного аналізу, синтезу, узагальнення, аналіз результатів.

Результати й обговорення

Кожна держава формує власний правопорядок. Необхідність його формування та удосконалення обумовлюється інтересами держави й громадянського суспільства. Громадянське суспільство потребує регулювання його функціонування за допомогою правових норм (Babanina, & Yurikov, 2020). Саме так воно протистоїть неупорядкованості, безсистемності. В умовах стабільного правопорядку ефективно функціонує економіка, досягається гармонія у діях законодавчої, виконавчої та судової влади, активно здійснюється діяльність різних громадських та приватних організацій, і гарантується вільний розвиток людини, задоволення її духовних та матеріальних потреб (Babanina, 2019). Тому громадянське суспільство формує соціальні норми, які спрямовані на зміцнення

¹ Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лют. 2022 р. № 2102-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.

² Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

громадського та правового порядку. Правопорядок сприяє стабільності, підтриманню рівноваги між інтересами громадянського суспільства та держави (Bezpalova, 2006; Babanina et al., 2021).

Попри те, що поняття «правопорядок» дуже часто використовується в законодавчих та інших нормативно-правових актах, його тлумачення офіційно не передбачено. Водночас у правових науках відсутнє уніфіковане визначення поняття правопорядку. Правопорядок – це вінець (кінцевий результат) дії права і необхідна умова функціонування соціальної системи; стан суспільних відносин, фактичної врегульованості соціальних зв'язків, якісне вираження законності, за якого забезпечується дотримання правових норм, що містяться в нормативних актах, які, в свою чергу, впорядковані відповідно до правил нормопроектної техніки. Правопорядком, стверджує К. Г. Волинка (2003), слід вважати засновану на праві і законності організацію правового життя, що відображає якісний фактичний стан суспільних відносин, врегульованих правом. О. В. Кривов'яз стверджує, що правопорядок є юридичним підсумком, якого прагне і держава, і суспільство. З кожним новим етапом розвитку суспільства, з розширенням демократичних начал та активізації особистісного фактора зростає необхідність у стабілізації, врегулюванні та гарантованості зв'язків та відносин. Ця обставина породжує стійку тенденцію до систематичного зміцнення правопорядку. Встановлення належного рівня правопорядку в правовій державі можливе лише за наявності розвиненої, чітко функціонуючої правової системи суспільства. Для забезпечення правопорядку потрібне налагодження загального, універсального контролю як з боку держави, так і суспільства та громадян за виконанням законів, станом законності та правопорядку в Україні. Особливо це стосується тих ланок державного апарату, які покликані безпосередньо забезпечувати правопорядок (Kryvoviaz, 2016).

Аналізуючи доктринальні підходи до визначення змісту категорії «правопорядок» і враховуючи правові позиції Європейського Суду з прав людини О. С. Передерієм (2021) визначено змістовні особливості правопорядку Європейського Союзу (далі – ЄС) як специфічного різновиду міждержавних правових феноменів. Зокрема, запропоновано систему та розкрито сутність особливостей правопорядку ЄС. Через наявність наднаціонального регуляторного потенціалу О. С. Передерій пропонує правопорядок ЄС розглядати як культурне надбання європейських народів загально цивілізаційного значення. Ученим висвітлено вплив правопорядку ЄС на правову систему України. Обґрунтовано, що для сприйняття правопорядку ЄС необхідною умовою є набуття Україною статусу члена ЄС в історичній перспективі (Cherniei et al., 2022). Акцентовано

увагу на тому, що серед цілого спектру чинників, які заважають інноваційному розвитку правової системи України у відповідності з *acquis communautaire*, є реалії багатоміліардного домінування східно-правової політичної і правової традиції. Відповідно, принципове значення для українського суспільства має формування серед широких верств суспільства стійкого розуміння переваг спільного майбутнього України і ЄС, що засноване на єдності цілей і цінностей, намагання першочергового забезпечення прав і свобод особи. Подолання політичних суперечок у системі національного політикуму, забезпечення громадянської злагоди, розвиток ринкової економіки, досягнення прозорості у діяльності державних інституцій, закладення надійного фундаменту взаємодії держави і широких верств населення у виробленні організаційно-правового і управлінського інструментарію вирішення найбільш актуальних проблем розбудови національної державності України розглядаються вченими як умови ефективної імплементації правопорядку ЄС у національну правову реальність (Perederii, 2021).

О. І. Безпалова (2006) виокремлює такі основні ознаки правопорядку: 1) розміщення їх у правових нормах у процесі правотворчості; 2) спирання на принцип верховенства права та законності; 3) встановлення їх в результаті реалізації правових норм; 4) створення сприятливих умов для використання суб'єктивних прав; 5) передбачення своєчасного та повного виконання усіма суб'єктами юридичних обов'язків; 6) потреба в невідворотності юридичної відповідальності; 7) встановлення суворої громадської дисципліни; 8) передбачення чіткої та ефективної роботи усіх державних і приватних органів та служб; 9) створення умов для організованості громадянського суспільства та сприятливого режиму індивідуальної свободи; 10) забезпечення всіма державними заходами. Крім того, вчена акцентує увагу на тому, що для ефективного забезпечення правопорядку слід покращувати не лише соціально-економічний рівень життя населення, а й удосконалювати роботу правоохоронних органів.

Схожу позицію обстоює Т. Ю. Кирилюк, який стверджує, що правопорядок виникає внаслідок дії механізму реалізації права і виступає результатом матеріалізації та опрідметнення правових ідей і правових приписів у поведінці суб'єктів правовідносин. Його зміст становить сукупність правових і неправових елементів характерних ознаку властивостей і процесів що забезпечують встановлення і підтримання правомірної поведінки суб'єктів. Виходячи з того, що правовий порядок визначається як система суспільних відносин, що врегульовані нормами права і упорядковані в результаті правомірної поведінки суб'єктів суспільного життя, то в якості найважливішого елемента його структури можна виділити саме цю правомірну поведінку.

Правомірна поведінку в свою чергу є засобом вирішення не лише виключно юридичних завдань а й забезпечує розв'язання соціальних завдань як забезпечення та зміцнення законності і правопорядку (Kyryliuk, 2009). Як убачається, правомірна поведінка суб'єктів суспільного життя є також складовою правопорядку, як і законність (Varabash, 2018).

К. Б. Попович переконує, що правопорядок як юридична категорія має складний і багато-аспектний характер. По-перше, він відображає стан упорядкованості суспільних правовідносин, що виникають і змінюються в процесі діяльності всіх суб'єктів права, яка, своєю чергою, виражається через правомірну поведінку учасників відповідних відносин. По-друге, правопорядок закладений та функціонує на засадах дотримання правових приписів і стандартів, що безперечно розробляються державою з урахуванням принципу верховенства права. Діяльність держави в галузі правотворчості та у виконанні функції із забезпечення, охорони та захисту правопорядку впливає на процес його формування. По-третє, саме правопорядок віддзеркалює стан законності в державі, тобто є результатом законності в дії. По-четверте, правопорядок як мета правового регулювання держави існує лише за умов налагодженої системи відносин між суспільством і державою у сфері правового регулювання; виражається через стабільність правової системи. І, нарешті, останнє – людина як основний суб'єкт, від якого залежить рівень досягнення правопорядку, повинна раціонально усвідомлювати свої дії та відповідальність за них у процесі взаємодії з іншими суб'єктами суспільних відносин. Певний етап досягнення правопорядку відображає рівень розвитку правового життя суспільства (Porovuch, 2012). Таким чином, учений підтверджує наукові позиції попередніх дослідників, визначає певні ознаки правопорядку, а також вказує на вплив законності та правомірної поведінки на стан правопорядку (Mykhailichenko et al., 2022).

На нашу думку, під правопорядком слід розуміти такий стан регулювання суспільних відносин, за якого усі суб'єкти цих правовідносин (держава, суспільство, громадське об'єднання, індивід тощо) реалізують встановлені норми права шляхом дотримання, виконання, використання і застосування, без порушення приписів законів держави та інших нормативно-правових актів.

Правопорядок починає формуватися тоді, коли юридичні факти породжують для конкретних осіб суб'єктивні права і юридичні обов'язки а ті, в свою чергу, погоджують свою поведінку з ними. Правопорядок постає як модель поведінки у вигляді нерозривної єдності суб'єктивних прав і юридичних обов'язків (Yurikov, 2021). На відміну від норми права правопорядок має конкретно визначений характер. Отже, воно є засобом

переведення загальних моделей поведінки у площину конкретних прав і юридичних обов'язків для даних суб'єктів (Hanchuk, 2019; Kyryliuk, 2009).

Правопорядок часто порівнюють з громадським порядком і законністю. З цього приводу К. Г. Волинка слушно зазначає, що на відміну від правопорядку, громадський порядок утворюється під впливом не тільки правових, але й інших соціальних норм (моралі, звичаїв тощо). Громадський порядок забезпечується переважно силою суспільного впливу. Хоча найважливішою частиною громадського порядку є правопорядок, стан громадського порядку обумовлює стан правопорядку (Volynka, 2003). Щодо розмежування понять правопорядку і законності, то вчена зазначає, що законність – це засіб встановлення правопорядку, а правопорядок – результат здійснення права і законності. Міцність і ефективність правопорядку залежить від ступеня втілення вимог законності. Якщо законність виступає як причина, то правопорядок – як наслідок. Законність – це повнота реалізації правових норм, а правопорядок – їх фактичне втілення в життя. Законність – засіб підтримки правопорядку (Volynka, 2003). Аналіз правопорядку у світлі концептуальної ідеї верховенства права виводить на чітке розуміння і основних сутнісних характеристик сучасного правопорядку та його співвідношення з таким спорідненим феноменом, як законність (правозаконність) (Yurikov, 2021). Відповідно до традиційних підходів до розуміння, призначення, завдань і функцій законності в суспільстві, призначення і головне її завдання полягає у досягненні суворого і неухильного дотримання і виконання законів (та інших нормативних актів) всіма учасниками суспільних відносин. Іншими словами, вимоги законності поширюються на всіх суб'єктів права – державні органи і органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб, громадян та їх об'єднання. За таких умов фактично нівелюється підвищена небезпека порушень закону з боку посадових осіб порівняно з його порушеннями громадянами.

З огляду на зазначене, можна стверджувати, що правопорядок – це не лише мета, але і результат правового регулювання існуючих в суспільстві правовідносин. Для формування загального правопорядку має значення кожна галузь права, яка здійснює певний вплив на процеси правотворчості та правозастосовної практики. Право передбачає моделі належної поведінки, межі свого впливу на суспільні відносини, окреслюючи сферу, в якій можливий правопорядок. Право регламентує прийоми, способи і засоби впливу на поведінку суб'єктів. Реалізація правових норм досягається завдяки правомірній поведінці. Зокрема, через правомірну поведінку, з реалізацією норм права пов'язаний і правопорядок.

Аналіз правопорядку зумовлює необхідність його визначення як системного утворення, що характеризується наявністю взаємодіючих елементів, які мають своєрідні властивості, співвідносяться між собою на основі статичної та динамічної упорядкованості. Елементи правопорядку характеризуються відносною залежністю, автономністю, підсистемністю. Наявність структури характеризує правопорядок як якісно цілісну категорію, що має зовнішні зв'язки, які забезпечують взаємодію з оточуючим середовищем, та внутрішні зв'язки, що забезпечують взаємодію структурних елементів правопорядку. Їх упорядкованість має юридичні характеристики, засновується на нормативності та притаманна всім елементам правопорядку (Кугуліук, 2009; Kryzhanovska, 2019, 2020).

Елементами структури правопорядку є: 1) правова структура суспільства; 2) правові відносини та зв'язки; 3) атрибутивні елементи правопорядку тощо. Проте, найважливішим елементом структури правопорядку, що визначає його зміст, є правомірна поведінка суб'єктів суспільних відносин (Кугуліук, 2009). Зміст правопорядку – це система ознак, властивостей, процесів, інших елементів (правових і неправових), що спрямовані на встановлення і підтримку правомірної поведінки суб'єктів суспільних відносин. Виокремлюють на формальний та матеріальний зміст правопорядку.

Під матеріальним змістом правопорядку розуміють систему юридичних (правових), політичних, економічних, соціальних, морально-духовних суспільних відносин у громадянському суспільстві, які підтримуються правомірною поведінкою суб'єктів цих відносин. Юридичним змістом правопорядку є система реалізованої правосуб'єктності (реалізація прав, виконання обов'язків і можливість нести юридичну відповідальність) громадян, що є результатом утвердження законності, регулювання суспільних відносин, правомірної поведінки суб'єктів правовідносин, здійсненим за допомогою правових засобів затверджених державою.

Значення правопорядку вдало описав К. Б. Попович, який зазначає, що правопорядок, як юридична категорія, має складний та багатоаспектний характер. По-перше, він відображає стан впорядкованості суспільних правовідносин, що виникають та змінюються в процесі діяльності усіх суб'єктів права, яка, в свою чергу, виражається через правомірну поведінку учасників відповідних відносин. По-друге, правопорядок закладений та функціонує на засадах дотримання правових приписів та стандартів, що безперечно розробляються державою з урахуванням принципу верховенства права. Діяльність держави у галузі правотворчості та у виконанні функції по забезпеченню, охороні та захисту правопорядку безсумнівно впливає на процес його формування. По-третє, саме

правапорядок віддзеркалює стан законності в державі, тобто є результатом законності в дії. По-четверте, правопорядок, як мета правового регулювання держави, існує лише за умов налагодженої системи відносин між суспільством та державою у сфері правового регулювання; виражається через стабільність правової системи. І, нарешті, останнє – людина, як основний суб'єкт, від якого залежить рівень досягнення правопорядку, повинна раціонально усвідомлювати свої дії та відповідальність за них у процесі взаємодії з іншими суб'єктами суспільних відносин. Певний етап досягнення правопорядку відображає рівень розвитку правового життя суспільства (Porovuch, 2012).

М. В. Коваліва та В. С. Боровикової зазначають, що охорона правопорядку обумовлена охоронною функцією правової системи і охоронною функцією держави. Таке розуміння правоохоронної функції і правоохоронної діяльності визначається на підставі того, що саме держава повинна розглядатися як складова правової системи країни. Норми права та інші соціальні норми виконують регулятивно-охоронну функцію, що відрізняється лише механізмами реалізації (Kovaliv, & Borovikova, 2018). Водночас, учені стверджують, що охорона правопорядку – це проведення державними органами, спільно з органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями та громадськістю, різних заходів щодо забезпечення стану громадського та особистого спокою громадян, поваги їх честі, людської гідності та суспільної моралі здебільшого у громадських місцях (Kovaliv, & Borovikova, 2018). Автори переконують, що для ефективного забезпечення правопорядку слід підвищувати авторитет органів правопорядку і довіру населення до них. На їх думку, цьому буде сприяти законодавче визначення організаційно-правових форм взаємодії поліції і суспільства. Необхідно законодавчо закріпити і забезпечити на практиці участь громадян в постановці цілей і завдань роботи поліції, формуванні пріоритетів її діяльності та оцінці результатів. Взаємодія поліції і громадян має здійснюватися на основі дотримання таких принципів: консолідація зусиль і узгодженість дій щодо вирішення конкретних завдань у сфері забезпечення безпеки і підтримання правопорядку; підзвітність суспільству за якість наданих поліцією державних і соціальних послуг населенню; доступність і прозорість нормативно-правових та організаційно-управлінських засад діяльності поліції; розробка та впровадження механізмів участі громадян у профілактиці злочинності та підвищення рівня громадської безпеки; забезпечення прав і законних інтересів громадян (Kovaliv, & Borovikova, 2018).

Держава в особі Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України встановлює конкретні правила правомірної поведінки для усіх суб'єктів

правовідносин шляхом прийняття законів чи інших нормативно-правових актів. При цьому не має значення чи це звичайна людина, чи посадова особа. Правопорядок забезпечують суб'єкти суспільних відносин шляхом реалізації ними правових норм у формі дотримання, виконання, використання та застосування. У разі порушення норм законів чи інших нормативно-правових актів до винних застосовують заходи державного примусу, зокрема юридичну відповідальність (кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну тощо).

Як зазначають М. В. Ковалів і В. С. Боровікова, забезпечення належного правопорядку в країні, який відповідав би вимогам сучасного періоду, є однією з важливих функцій держави. У виконанні цієї функції беруть участь всі державні органи, посадові особи та громадяни. Важлива роль у забезпеченні виконання цієї функції відводиться правоохоронним органам, для яких, згідно з їх правовим положенням, правопорядок в країні – головне завдання. Метою підтримання та встановлення правопорядку є охорона життя, здоров'я, прав та свобод, гідності громадян, забезпечення громадського спокою, створення максимальних умов для нормального та безперебійного функціонування державних та громадських організацій (Kovaliv, & Borovikova, 2018; Azarov et al., 2018).

Охорону та фактичне забезпечення правопорядку, реагування на факти його порушення здійснюють органи правопорядку – правоохоронні органи України. До системи цих органів належать суди, прокуратура, Національна поліція України (далі – НПУ), Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Бюро економічних розслідувань України, Служба безпеки України, Служба судової охорони, інші органи і підрозділи, основною діяльністю яких є забезпечення прав і свобод людини та громадянина, охорона громадського порядку та безпеки (Cherniavskiy et al., 2021).

Крім того, слід виокремити інші органи влади – місцеві державні адміністрації, які, відповідно до ст. 119 Конституції України, забезпечують законність і правопорядок; додержання прав і свобод громадян¹.

Основним, на нашу думку, органом забезпечення правопорядку в Україні є НПУ – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку². Схожу позицію поділяє О. І. Безпалова, яка стверджує, що підтримкою правопорядку займаються спеціально створені державні

органи – правоохоронні органи. Специфічність положення поліцейських органів різних країн обумовлюється видами політичного режиму та ставленням нації до існуючої держави. Якщо поліцейські органи в принципі як гідна довіри організація, то населення схильне надати поліції широкі повноваження без побоювання, що вони будуть використані на шкоду його інтересам (Bezpalova, 2006).

Відповідно до ст. 23 Закону України від 2 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію», НПУ: 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; 2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; 3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; 4) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; 5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; 6) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; 7) здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони; 8) здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності, а також об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України; 9) бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості та ін.³ (Yurikov, 2022).

Крім того, у зв'язку з введенням воєнного стану на території України НПУ: 1) контролює дотримання комендантської години; 2) забезпечує особливий режим в'їзду і виїзду та обмежено свободу пересування, а також рух транспортних засобів на певній території; 3) перевіряє документи у осіб, а в разі потреби проводить огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України тощо.

М. В. Ковалів і В. С. Боровікова зазначають, що забезпечуючи правопорядок НПУ здійснює функціональну компетенцію, зокрема: 1) здійснює

¹ Конституція України : Основний Закон від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

² Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

³ Там само.

правоохоронну діяльність у встановлених законодавством організаційно-правових формах і сферах суспільного життя за допомогою діяльності закріпленої законом організаційно структурованої системи органів, установ, службовців на загальнодержавному, і регіональному рівнях; 2) функціональним призначенням НПУ є правоохоронна діяльність з охорони і захисту населення в ситуаціях кримінального та некримінального характеру, це зумовлює численністю її службового складу, необхідність підтримки постійного і високого рівня мобілізаційної підготовки особового складу, цілодобовий характер роботи, наявність широких можливостей централізованої передачі й отримання інформації, використання транспортних засобів і зв'язку; 3) є структурою примусового підтримання правопорядку і має право на застосування фізичного примусу, сили або спеціальних засобів, процесуального примусу (арешт), матеріального примусу (перевірки, заборони і тощо); 4) поліцейська служба має воєнізований характер, співробітник поліції реалізує свої повноваження, перебуваючи на посаді впродовж службового часу, встановленого законодавством державної служби, розпорядком дня, посадовим регламентом та контрактом про проходження служби в поліції (Kovaliv, & Borovikova, 2018).

В Україні органи НПУ постійно залучають до охорони громадського порядку у звичайних умовах, а також під час проведення масових заходів різного характеру, зокрема спортивного, культурного, політичного тощо. З 2014 року НПУ залучено до проведення антитерористичної операції, а з квітня 2018 року – до Операції об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей. З 24 лютого 2022 року НПУ виконує різні завдання, пов'язані не лише з охороною правопорядку, а й національної безпеки. Таким чином, НПУ – це правоохоронний орган, який забезпечує правопорядок у будь-яких умовах. Крім того, принцип безперервності передбачає, що НПУ забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського. НПУ не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиленням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня (ст. 19 Закону України «Про Національну поліцію»)¹.

Попри плідну роботу НПУ щодо забезпечення правопорядку, його стан в Україні залишається лише на задовільному рівні, тоді як у європейських державах правопорядок забезпечується на більш кращому рівні. Посилення заходів щодо

забезпечення правопорядку обумовлено не лише складною ситуацією, пов'язаною зі збройною агресією росії щодо України, а й виконанням вимог, які висунуто до нашої держави у зв'язку з набуттям статусу кандидата на члени в ЄС.

З приводу цього О. В. Кривов'яз (2016) зазначає, що ефективне забезпечення правопорядку вимагає концептуально нових підходів, що обумовлюють докорінні зміни організаційно-правових засад функціонування державних органів у даній сфері, зокрема гуманізацію їх діяльності та підвищення авторитету, побудову відносин між державними органами та суспільством на засадах партнерства, удосконалення форм і засобів забезпечення правопорядку тощо. Взаємодія механізму держави з громадянським суспільством сприяє розширенню демократичної бази у сфері забезпечення правопорядку. Реалізації конституційного права громадян на участь в управлінні державними справами, в тому числі й у сфері забезпечення правопорядку. Вміння досягнути консенсусу між державною владою та громадянським суспільством призводить урешті-решт до суспільного порозуміння і злагоди, що є запорукою соціальної та економічної стабільності, піднесення суспільства й держави (Kryvoviaz, 2016; Borysov et al., 2022).

Через те, що НПУ – це правоохоронний орган, який передусім спрямований на забезпечення правопорядку, а також постійно взаємодіє з громадськістю, то вважаємо доцільним і не обхідним удосконалити роботу саме цього органу.

Як зазначає О. І. Безпалова (2006), аналіз світового досвіду показує, що для ефективного функціонування поліції мають існувати відповідні обов'язкові умови: 1) наявність правової бази, що виражає волю суспільства щодо діяльності; 2) чітке управління з боку вищих органів державної влади; 3) соціальна довіра; 4) укомплектованість особового складу поліції і наявність у нього здібностей, адекватних розв'язуванню завданням; 5) достатнє фінансування й оснащення необхідними засобами озброєння, зв'язку, транспорту, криміналістичною технікою тощо.

З приводу вдосконалення роботи НПУ повністю поділяємо позицію М. В. Коваліва і В. С. Боровіковою (2018), які стверджують, що пріоритетами взаємодії поліції зі структурами громадянського суспільства є: 1) розвиток інституту громадянського контролю над діяльністю поліції; 2) рівноправний характер взаємодії поліції з некомерційними організаціями, що займаються підвищенням рівня захищеності громадян; 3) організація і здійснення громадської експертизи нормативних актів з погляду їхнього внеску в забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян; 4) вдосконалення роботи з навчання і підготовки співробітників поліції, зокрема й за участю неурядових організацій, включаючи розробку навчальних програм, експертизу методичних та інших матеріалів, надання методичної підтримки фахівцям освітніх

¹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

установ системи МВС і викладання окремих навчальних курсів; 5) виявлення і профілактика порушень з боку співробітників поліції; 6) підвищення рівня захисту прав співробітників поліції.

Водночас з метою підвищення функціональної ефективності органів поліції у сфері охорони правопорядку необхідним видається реалізація комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення системи управління органами і підрозділами за допомогою посилення відомчого контролю, підвищення рівня відповідальності їх керівників за остаточні результати, уточнення організаційної побудови та перерозподілу штатної чисельності органів поліції, що дає змогу гнучко й оперативно реагувати на зміни кримінальної ситуації і забезпечити негайне реагування на протиправні посягання; необхідності доведення системи контролю й оцінки діяльності правоохоронних органів до необхідного рівня об'єктивності; здійснювати взаємодію з інститутами громадянського суспільства щодо формування широкого прошарку осіб, зацікавлених у сприянні правоохоронним органам у протидії злочинності, охорони публічного порядку та забезпечення безпеки (Kovaliv, & Vorovikova, 2018).

Висновки

Науково доведено, що попри істотний вклад науковців у дослідження правопорядку в Україні, актуальним залишається вивчення питань,

пов'язаних з визначенням поняття, змісту та значення правопорядку, а також особливостями його забезпечення в Україні в умовах воєнного стану. Акцентовано увагу на тому, що більшість науковців одноставно поділяють позицію з приводу того, що правопорядок слід визнавати метою і результатом правового регулювання.

Правопорядком слід вважати такий стан регулювання суспільних відносин, за якого всі суб'єкти цих правовідносин (держава, суспільство, громадське об'єднання, індивід тощо) реалізують встановлені норми права шляхом дотримання, виконання, використання і застосування, без порушення приписів законів держави та інших нормативно-правових актів. Зміст правопорядку – це система ознак, властивостей, процесів, інших елементів (правових і неправових), що спрямовані на встановлення і підтримку правомірної поведінки суб'єктів суспільних відносин. Виокремлюють на формальний та матеріальний зміст правопорядку.

Правоохоронні органи усіма можливими законними засобами та способами підтримують і забезпечують правопорядок в Україні. Аргументовано, що основним органом правопорядку є НПУ. З початком повномасштабної війни росії проти України в нашій державі виникли певні проблемні питання щодо регулювання та забезпечення правопорядку. У зв'язку з цим нормативні й організаційні заходи забезпечення правопорядку потребують удосконалення.

References

- [1] Azarov, D.S., Hryshchuk, V.K., & Savchenko, A.V. (et al.). (2018). *Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine*. O.M. Dzhuzha, A.V. Savchenko, V.V. Cherniei (Eds.) (2nd ed.). Kyiv: Yurinkom Inter.
- [2] Babanina, V. (2019). Structure of Mechanism of Implementation of Criminal Legislation. *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 24(2), 81-86. doi: 10.33270/01191112.81.
- [3] Babanina, V., & Yurikov, O. (2020). Object of Intentional Damage to Communications Lines (Article 360 of the Criminal Code of Ukraine). *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 2(115), 86-93. doi: 10.33270/01201152.86.
- [4] Babanina, V., Ivashchenko, V., Grudzur, O., & Yurikov, O. (2021). Criminal protection of children's life and health: international experience. *Revista Cuestiones Politicas*, 39(71), 350-365. doi: 10.46398/cuestpol.3971.18.
- [5] Barabash, O.O. (2018). Legal consciousness, law and order and legality as factors of lawful behavior. *Law forum*, 3, 6-12. doi: 10.5281/zenodo.1319140.
- [6] Bezpalova, O.I. (2006). Peculiarities and problems of ensuring law and order in modern democratic countries. *Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs*, 1, 232-239.
- [7] Borysov, V., Shakun, V., & Babanina, V. (2022). Aplicación de los principios constitucionales en la legislación penal de Ucrania. *Revista De La Universidad Del Zulia*, 13(38), 140-158. doi: 10.46925/rdluz.38.10.
- [8] Cherniavskiy, S., Dzhuzha, A., Babanina, V., & Harust Yu. (2021). System of ensuring the economic security of the state: world experience and ways of its reform in Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(4), 157-168. doi: 10.37635/jnalsu.28(4).2021.157-168.
- [9] Cherniei, V., Cherniavskiy, S., Babanina, V., & Ivashchenko, V. (2022). Criminal remedies and institutional mechanisms for combating corruption crimes: the experience of Ukraine and international approaches. *Juridical Tribune*, 12(2), 227-245. doi: 10.24818/TBJ/2022/12/2.05.
- [10] Cherniei, V., Cherniavskiy, S., Babanina, V., & Tykhonova, O. (2021). Criminal Liability for Cryptocurrency Transactions: Global Experience. *European Journal of Sustainable Development*, 10(4), 304-316. doi: 10.14207/ejsd.2021.v10n4p304.

- [11] Cherniei, V., Cherniavskiy, S., Dzhuzha, A., & Babanina, V. (2021). Combating credit fraud: experience of Ukraine and some other European Countries. *Amazonia Investiga*, 10(42), 93-102. doi: 10.34069/AI/2021.42.06.9.
- [12] Hanchuk, O.M. (2019). Normative and institutional constant of law and order. *University scientific notes*, 3(71), 395-403. doi: 10.37491/UNZ.71.33.
- [13] Kovaliv, M.V., & Borovikova, V.S. (2018). Protection of law and order as one of the tasks of the police. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*, 2, 184-192.
- [14] Kryvoviaz, O.V. (2016). Ways of ensuring law and order in modern Ukraine. *Legal Bulletin of "KROK" University*, 23, 50-56.
- [15] Kryzhanovska, O.V. (2019). Official and unofficial legal order as an institutional problem of legal policy of modern democratic states. *South Ukrainian legal journal*, 4, 58-63. doi: 10.32850/sulj.2019.4.2.13.
- [16] Kryzhanovska, O.V. (2020). Correlation of functions and elements of the infrastructure of the legal order under modern conditions of the formation of a legal society. *Law and society*, 2, 75-83. doi: 10.32842/2078-3736/2020.2-1.13.
- [17] Kyryliuk, T.Yu. (2009). Law and order in society as a result of lawful behavior. *Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 39-44.
- [18] Mykhailichenko, T., Zabuha, Yu., Babanina, V., & Syiploki M. (2022). Protection of the right to health during the period of armed conflict: the experience of Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*, 4-2(17), 66-81. doi: 10.33327/AJEE-18-5.4-a000434.
- [19] Perederii, O.S. (2021). The legal order of the European Union: essential features and influence on the transformation of the legal order of Ukraine. *Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 50-56. doi: 10.36695/2219-5521.1.2021.08.
- [20] Popovych, K.B. (2012). Theoretical and legal aspect of the modern meaning of legal order. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, 18, 20-22.
- [21] Volynka, K.H. (2003). *The theory of the state and law*. Kyiv: MAUP.
- [22] Yurikov, O. (2022). Counteracting planning, preparation, resolution and management aggressive war on the territory of Ukraine. *Legal sciences and their role in the development of the legal culture of a modern man*. Riga: Baltija Publishing. doi: 10.30525/978-9934-26-209-8-9.
- [23] Yurikov, O. (2022). Features of the pre-trial investigation in the area of combat. *The Russian-Ukrainian war (2014-2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*. Riga: Baltija Publishing. doi: 10.30525/978-9934-26-223-4-165.
- [24] Yurikov, O. (2023). Criminal characteristics of willful destruction or damage of military property. *Military offences and war crimes: background, theory and practice*. Riga: Baltija Publishing. doi: 10.30525/978-9934-26-302-6-37.
- [25] Yurikov, O.O. (2021). Features of the qualification of intentional damage or destruction of a telecommunications network. *Entrepreneurship, economy and law*, 5, 209-214. doi: 10.32849/2663-5313/2021.5.34.
- [26] Yurikov, O.O. (2021). Historical aspects of the development of criminal liability for intentional damage or destruction of the telecommunications network in the 19th century. *Our right*, 3, 118-123. doi: 10.32782/NP.2021.3.17.

Список використаних джерел

- [1] Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [уклад.: Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.] ; за ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
- [2] Babanina V. Structure of Mechanism of Implementation of Criminal Legislation. *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2019. No. 24 (2). P. 81–86. doi: 10.33270/01191112.81.
- [3] Babanina V., Yurikov O. Object of Intentional Damage to Communications Lines (Article 360 of the Criminal Code of Ukraine). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2 (115). С. 86–93. doi: 10.33270/01201152.86.
- [4] Babanina V., Ivashchenko V., Grudzur O., Yurikov O. Criminal protection of children's life and health: international experience. *Revista Cuestiones Politicas*. 2021. Vol. 39. No. 71. P. 350–365. doi: 10.46398/cuestpol.3971.18.
- [5] Барабаш О. О. Правосвідомість, правопорядок та законність як чинники правомірної поведінки. *Форум права*. 2018. № 3. С. 6–12. doi: 10.5281/zenodo.1319140.
- [6] Безпалова О. І. Особливості та проблеми забезпечення правопорядку в сучасних демократичних країнах. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2006. № 1. С. 232–239.

- [7] Borysov V., Shakun V., Babanina V. Aplicación de los principios constitucionales en la legislación penal de Ucrania. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2022. No. 13 (38), P. 140–158. doi: 10.46925/rdluz.38.10.
- [8] Cherniavskiy S., Dzhuzha A., Babanina V., Harust Yu. System of ensuring the economic security of the state: world experience and ways of its reform in Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. No. 28 (4). P. 157–168. doi: 10.37635/jnalsu.28(4).2021.157-168.
- [9] Cherniei, V., Cherniavskiy S., Babanina V., Ivashchenko V. Criminal remedies and institutional mechanisms for combating corruption crimes: the experience of Ukraine and international approaches. *Juridical Tribune*. 2022. No. 12 (2). P. 227–245. doi: 10.24818/TBJ/2022/12/2.05.
- [10] Cherniei V., Cherniavskiy S., Babanina V., Tykhonova O. Criminal Liability for Cryptocurrency Transactions: Global Experience. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. No. 10 (4). P. 304–316. doi: 10.14207/ejsd.2021.v10n4p304.
- [11] Cherniei V., Cherniavskiy S., Dzhuzha A., Babanina V. Combating credit fraud: experience of Ukraine and some other European Countries. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (42). P. 93–102. doi: 10.34069/AI/2021.42.06.9.
- [12] Ганчук О. М. Нормативно-інституційна константа правопорядку. *Університетські наукові записки*. 2019. № 3 (71). С. 395–403. doi: 10.37491/UNZ.71.33.
- [13] Ковалів М. В., Боровікова В. С. Охорона правопорядку як одне із завдань діяльності поліції. *Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 184–192.
- [14] Кривов'яз О. В. Шляхи забезпечення правопорядку в сучасній Україні. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2016. № 23. С. 50–56.
- [15] Крижановська О. В. Офіційний і неофіційний правопорядок як інституційна проблема правової політики сучасних демократичних держав. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. С. 58–63. doi: 10.32850/sulj.2019.4.2.13.
- [16] Крижановська О. В. Співвідношення функцій та елементів інфраструктури правопорядку за сучасних умов формування правового суспільства. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 75–83. doi: 10.32842/2078-3736/2020.2-1.13.
- [17] Кирилюк Т. Ю. Правопорядок у суспільстві як результат правомірної поведінки. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 1. С. 39–44.
- [18] Mykhailichenko T., Zabuha Yu., Babanina V., Syiploki M. Protection of the right to health during the period of armed conflict: the experience of Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Vol. 4-2. No. 17. P. 66–81. doi: 10.33327/AJEE-18-5.4-a000434.
- [19] Передерій О. С. Правопорядок Європейського Союзу: сутнісні особливості та вплив на трансформацію правопорядку України. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 50–56. doi: 10.36695/2219-5521.1.2021.08.
- [20] Попович К. Б. Теоретико-правовий аспект сучасного значення правопорядку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2012. № 18. С. 20–22 (Серія «Право»).
- [21] Волинка К. Г. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : МАУП, 2003. 240 с.
- [22] Yurikov O. Counteracting planning, preparation, resolution and management aggressive war on the territory of Ukraine. *Legal sciences and their role in the development of the legal culture of a modern man* : monograph. Riga : Baltija Publishing, 2022. С. 180–197. doi: 10.30525/978-9934-26-209-8-9.
- [23] Yurikov O. Features of the pre-trial investigation in the area of combat. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects* : monograph. Riga : Baltija Publishing, 2022. P. 1310–1315. doi: 10.30525/978-9934-26-223-4-165.
- [24] Yurikov O. Criminal characteristics of willful destruction or damage of military property. *Military offences and war crimes: background, theory and practice* : monograph. Riga : Baltija Publishing, 2023. P. 847–863. doi: 10.30525/978-9934-26-302-6-37.
- [25] Юріков О. О. Особливості кваліфікації умисного пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 5. С. 209–214. doi: 10.32849/2663-5313/2021.5.34.
- [26] Юріков О. О. Історичні аспекти розвитку кримінальної відповідальності за умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі у XIX ст. *Наше право*. 2021. № 3. С. 118–123. doi: 10.32782/NP.2021.3.17.

Law and Order as the Goal and Result of Legal Regulation in the Conditions of Martial Law

NAZARENKO Olha

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Theory of State and Law of the National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8496-9940>;

KHARCHENKO Nataliia

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Theory of State and Law of the National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7356-7903>

Abstract. According to the provisions of the Constitution of Ukraine, Ukraine is a sovereign and independent, democratic, social, legal state. A person, his life and health, honor and dignity, inviolability and security are recognized as the highest social value in Ukraine. Human rights and freedoms and their guarantees determine the content and direction of state activity. The state is responsible to the people for its activities. Affirmation and provision of human rights and freedoms is the main duty of the state. At the same time, everyone is obliged to strictly adhere to the Constitution of Ukraine and the laws of Ukraine, not to encroach on the rights and freedoms, honor and dignity of other people. Ignorance of laws does not exempt from legal responsibility. In this way, the state creates a balance between the affirmation of the rights and freedoms of a person and a citizen and their compliance with the laws of Ukraine and other regulatory legal acts, which in turn forms the legal order. The rule of law consists in the fact that any subject of social relations in every sphere of life strictly observes all prescriptions of legislative and other normative acts in order not to violate them. In the event of intentional or careless violation of the rules of conduct provided for in a specific legal norm of the current legislation of Ukraine, state coercion in the form of legal liability (criminal, administrative, civil, disciplinary, etc.) is applied to such a subject of legal relations, which is also a component of the legal order. However, in the conditions of Russia's war against Ukraine, legal regulation and organizational maintenance of law and order in certain cases is not effective, which requires an urgent solution. The purpose of the article is to study the issues of law and order as the goal and result of legal regulation of social relations, as well as the formulation of scientifically based proposals and recommendations for the improvement of national legislation and law enforcement activities in the field of law and order. The methodological basis of the research is a set of methods of scientific knowledge, both general scientific and special methods of knowledge of legal phenomena generally accepted in legal science. Among such methods are dialectical, systemic, formal-legal, induction, deduction, logical analysis, synthesis, generalization, analysis of results. The study, for the first time in Ukraine, analyzed the problematic issues of law and order in the conditions of martial law and the repulsion of Russia's armed aggression, which gives an opportunity to improve the legal and organizational principles of ensuring law and order in our country. Based on the results of the research, problematic issues related to legal regulation and the actual maintenance of law and order in Ukraine in the conditions of martial law to repel Russia's armed aggression were identified. Highlighting the problematic issues of regulation and law enforcement under martial law allows legislators and law enforcement agencies to effectively respond to them and take all measures to resolve them

Keywords: rule of conduct; rule of law; legality; law and order; martial law; state